

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУГУН
ХААЫТА

ХААЫТА
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 8 (8117), ☆ 1997 сыл тохсунуу 23 күнэ. Чэпинэр. ☆ Санаата — 1084 солкуобай.

Чурапчыга ытыллыгыт «Сааскы ытылхат» арма конкурсун гран-при хаһаайына, дэриэбинэ ырыаһытынан бэйлэбит Бүөккэ Бөтүрүөс ырыаһыгар курдук, оһуһунан киэн ытыкка тахсыбаккын. Ол эрэри киһи, киһи ханна олороруттан тутулуга суох, олоххо, сайдыыга дьулуһуугун бөлөккүн. Ол тэҥэ тыа сирэ, киһи дьомо куораттартан хаалыч барарбат.

Дьэ, онуоха, туох-ханнын иһиннэ, тирэх буолар торуоттор иһадалар. Холобурга Төлөй нэһилиэгич ытыкха. Бөдөҥтүү уонна холхостары хоту көһөрүү, сэрин сылларыгар эмсэһэлээбит нэһилиэк дьомсэргэһэ быданан, улуус киһини сыттана да сыттар, ырыаһы уһаастапка кубулуйбута. Ол бэйэтэ олох тохтор күүскэ туруорсууларынан бу наһин эрэ нэһилиэк статусун ылбыта. Сайдыыга, үүнүүгэ суот аһымлынааба ол.

Төлөйдөр нэһилиэк буолбуттара быйыл 5 сылын туолар. Онон үбүлүөйдээх нэһилиэк үүмүүт сылга туох ситиһинилэрдээх, иһинки былааннардаах үктэминтин туһунан билиһиннэрэригэр нэһилиэк баһылыга И. Н. Аммосовтан көрдөстүм. Кэпсэтинбит баһылык кабинетыгар, саха юфитин сизэринин, хайдах-туох олороллоруттан сабаланыа. Мэстэҕэ кыстык тэрээһинэ куһаҥана суох, этэҥэлэр. Былырын бачаларга Культураларын дьыта тоҥмута. Ол быйыл үлэтин турарын таһынан дьыта реконструкцияланан, культурнай дьаһаллары ытыгар сөргө, спортивнай сааламмыт. Онуоха аһаан нэһилиэк дьаһалтата биһрдиллэрэ 4-5 мөл. солк. «Кетлер» теннист комплексын уонна дьарыктанар тренажер атылаһан. Ыччат сылыгар бөртөөхэй балаһы онорбут. Культура дьыттан сабалаан атын да объекттар быйыл сылаастар. Уот-күөс бардаһына, аварийнай дизеллээхтэр.

Нэһилиэк баһынай хаһаайыстыбаларынан сайдар. Ааспыт сылга үүт, эт контрактацията туолбут. Оттон чааһынайдар 100-кэ тонна үүтү туттарбыттар. Кураан дьыл тирээбэтиһинэ Төлөй сирэ-уота үгүстөрү ордуу санатар үүнүүдээх. Совхоз эрдэххэ бурдук хаһаайыстыбата манна сайыннарыллыбыта түбэспичэ буолбатах. Ол бэйэтэ эһин икки сылга бу дьарыктарын хаалара быһымыттыдылар. Нэһилиэк дьаһалтата былырын бурдукту биһр бааһынай хаһаайыстыбатыгар сүктөрөн уонна ону бөйөтүн иһин ылан үлэстөргө былааннаан тэриммитэ эрэри, хойутаан тэриллэн буолуо, үлэ үөһтэлээбэтэ.

Оттон чааһынай бас билиһин сайдар нэһилиэк холугар социальнай, олох-дьаһах өттүнэн уларыыны улахан. Ангардас биэс сыл иһигэр саҥа Культура

ТЫА СИРИН МӨРСҮӨНЭ

Үбүлүөйдээх нэһилиэккэ

дьыта уонна хонтуора тутулуннулар, орто оскуолаһылар, АТС, почта, олохтоох бэһээрнэ баар буоллудар. Тутуу, сайдыы олорунан эрэ мугурдаммат. Уруусу уһааста халыыбыттан тахсарга өһөһүллар билиһин да албэх. Баҕа баарын иһин, дьэ, ол үһтэн-харчыттан тутулуктанар.

—Нэһилиэккэ киһи трассага холбоһор 210 мөл. солк. тутулдуохтаах суол бырайыагы онорон түһэрдит. Ол Суол департамена үбүлүүр түбэлтэтигэр эрэ тутуллар кыахтаах. Оскуола спортзала тутулдуохтаах, саята түһэн турар. Үбө суох. Эһинэ быйыл 2 км усталаах уулуссаны гравийдаттаһыт. Маннаа «Аартык» хозрасчетнай суолу тутар-өрөмүөнүүр тэрилтэни кытта дуоһабардаһыт. Хардарыта бартерга олоһуран тутуохтара. Чааһынай дьыалары тутууга сууда үбө нэһэн испэтэ атахтыыр. Билиһин, техника өһөтө улаата турар кэмтигэр, ылыгычча киһи туттубат. Аһы ханнык да тутууга электрэнергиятын иһлэрин болпуруоһа эмнэ баар, — диир баһылык үһтэн-харчыттан тутулуктаах уустуктарга тохтоон.

Ити эрэри, үһэ аһиллибитин курдук, тутуу, сайдыы бэйэ кыаһынан барар. Холобур, 100 туочулаах АТС станциятыгар эһин 50 туочула холбоһуохтаах. Аһы бу тохсунууга ФАП дьыта үлэҕэ кириэхтээх. Бэйэ хаһаайыстыбанын үбүлээһинин тутуллубут, оттон ол-бу араас медицинскэй оборудованиеларын Доруобуя харыстабылын министерствотын материалнай ресурсаларга департаменттан аһылласпыттар. Ситэһинэ-хоттоһуна, икки хос сытыран эрэ эмтээһинигэ бэрлээр кыахтаах. Стоматологическай кабинет үлэһиэ. Итинни сабалаан, тэриннэн баран, аһы ФАП кадрдарын кэпсэтэргэ, штат көрдөрүгө туруорсуохтаахтар. Улахан үлэ тутуулаах ууну хаһааныыга, үөһкэтингэ барара былааннаһар. Ол курдук, саҥа бөһүөлэҥ ыалларын иһэр уунан хааччыларга саҥа сиргэ күөлү олохсугар үлэ сабаланыахтаах, өһөһүллар күөл тулатын куруулаһуохтээхтэр. Эһинэ уулуссалары онорго үлэтэ, ити кэпсэтиллибитин курдук, быйыл сабаланыахтаах.

Оскуола сайдыыта саҥа нэһилиэк хаһаайыстыбан

ЦИРК ДЬЫТЭ ТУТУЛУО

Дьонуккайга Оло дьарыаһынан таһынаады уһаастаах үөрүүлээх быһыыга-майыга цирк дьыттин баһыттыр тирээтэ түстэ. Үгэс быһыытынан, шампанскай бытымыкатын ыһаабынай тутуучы — «Востоктехмонтаж» АО генеральнай директора Владимир Сулов уонна кэпсэһи хаһаайыт — цирк директора Степан Сирцев үлүрүттүлэр.

«Сахапроект» кылаабынай архитектора, бырайыач техникческэй салайааччыта Иван Шинигин быһаарбытынан, цирк дьыта иһин буолуоһа Онон 600 мистэлээх көрөр саала, цирк саамай аһыгы техникатынан сөһүлэммит арена, кыыллар турар сирдөрү, гостиница, бар, о.д.а. баар буолуоһа. Манна ангардас цирк көрдөрүүлэрэ эрэ буолбакка, эстраднай шоулар, спортивнай күрэхтэһиннэр уо.д.а. буолуохтара.

Бырайыагы оноруга Россия бастыаг специалистара кыттымыны ылдылар. Ол эрэри сүрүн бырайыачтааччылар, саха архитектордара да, ирбэт тоҥто ураты уустук объекттары тутарга албэх оһыттаахтар.

Тутуулу «Востоктехмонтаж» специалистара нэмүү бу сылга бүтөрүгэ эбэһинэһтэһиннэр.

СИА.

най-социальнай олоһор улахан сабыдыаллаах. Ол суолтатын өйдөөн турар. Иннокентий Николаевич өссө биһр суолу манньык кэпсир:

—Бу сыл Үөрөхтээһин сылынан биллэриллэн, онуоха сибээстээх кэпкэ дьаһаллар ыһынаары олоһобут. Бастатан, тохсунуу 25 күнүгэр нэһилиэһинэ уонна оскуола, детсад коллективтарын көрсүһүүлэри тэрийэхтиит. Данылааты бэйэм оноргоом. Сыласоруга Президент Үөрөхтээһин сылынан туруорбут сорукарын иһэстээ олоххо кыллариыта туһайылыа. Кэпсэтэр албэх. «Чурапчыагострой» АО саалаатын кытыннырыахтыт. Ол оскуола базатын бөһөргөтүүгэ, спортзалын тутууга сымаллаан буолуо. Кадрдары олохсугуу, учууталлар олорор дьыаларын тутуу курдук болпуруостар быйыл күүскэ туруорулаллара наада, дьарыктаныахтыт даһан. Эрдэ учууталлар олорор үс уһаайба дьыаларын киһи сылытат системага холбоон турабыт. Үбө-харчыта баара буоллар, бу хайыыханан өссө күүскэ үлэһипр баа улахан.

Нэһилиэк баһыдыгыч чуһастаады сорукара итинниктэр. Ити, биллэн турар, киһи бийэххэ кэпсэбитэ эрэ буолуоһа өйдөнөр. Саҥа сайдар нэһилиэккэ аһын да үһэ-хаһыа тутар, тобулун сыаналыыр, ыараннатар болпуруостара суох буолбатахтара чакчы. Олору тэҥэ нэһилиэк кыаһын, таһыммын тас өттүнэн быһаарыллыахтаах эмнэ баар. Олортон биһрдэри Иннокентий Николаевич ааспыт сыл бүтэһигэр СР Правительствотын Председатели солбуһааччы Е. А. Борисов Чурапчыга ыппыт мунһаһар эһиттээдэ, ону бүгүн эмнэ санаатта.

—Рынок ыарахан эконимиката бастаһынан тыа сиригэр хорук буолар суолларытын быһарга тирээтэ. «Чурапчыагострой» АО, «Агропромэнерго», «Якутводмелиорация» ПМК, суолу тутар, онорор уһаастаах курдук сүрүн тэрилтэлэригэр үбүһүн мөһтизлэммиттэр, иһиллэрэ-атахтара сарбылыһына. Оттон бу тутуу тэрилтэлэрэ суох тутуу барбат, суол өһөһүллубат, ол аата, тыа сирэ эстэргэ барар, сайдыбат. Дьэ, маньыктарга бастатан улуус дьаһалтата гарант буолуохтаах этэ. Ол суох.

Кырдык, уу, суол, тутуу улууска баар проблемалар. Онон үүнүү-сайдыы туһунан баһылыктыын кэпсэтинбит биһр нэһилиэк кыаһын таһынан түмүктэһинэ. Онук да буолуохтаах. Нэһилиэк сайдыыта улуус кыаһыттан быһааччы тутулуктаах.

С. СМЕРНИКОВА.

АЙЫЛБАЛЫН АЛТЫНАН

(НАУЧНАЯ-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯТАН БӨЛӨҥТӨӨҮННӨР)

Соторутааҕыта, бу дьыл тохсунуу 14 күнүгэр, Болугур нэһилиэгин олохтоохторо, ыалдыттар Сыннаһан киһини фойетыгар Аһа орто оскуолатын үөрөһөһччилэрэ «Кустун» сыһыһалан киһинигэр аһыһы кэмнэ хомуйбут матырыаалларынан таһылыгыт быһыһаппык сэгээрэн көрөллөр.

Бүгүн манна Болугур нэһилиэгин историктыгар, баһар, улуус да таһыммыгар, «Экологическай үөрөхтээһин уонна итин» дьыта темага научнай-практическэй конференция аһи бастаан ытыллар буолуо. Ытыллар нэһилиэк, улуус эрэ иһин буолбакка, бүтүн аһи дойдун үрдүнэн турар уталыһат проблема. Бу научнай-практическэй конференция ытыллыыта түбэһинэххэ буолбатах. Аһа орто оскуолатын энтузиаст-учуутала Н. И. Протодакынов 1995 с. «Мындааһы кытыла» дьыта бөртөөхэй программаны онорон Үөрөх министерствотын эһепринэ сөһүлэтигэр биһргөттөрөн экспериментальнай плаһадка быһыытынан үлэһэбитэ. Бүгүннэ моһооччуһу хаһыһына. Аһы айылда харыстабылын хараһын даһыгар иһирэр. Мантан сабаламмыта араас таһымнаах мунһаһтар, көрсүһүүлэр, сөһүлэһиннэр, кэпсэһиллэр. Күһүн аһырдых айыһыгар Мындааһыта Айылда харыстабылын министерствотын холбоһун

таах көһө сымдыр коллегията буолбута. Коллегияны министр В. Г. Алексеев бэйэтэ салаһан ыппыта. Бу туһунан хаһыаттарынан, радионан киһи-оһ сымдыһыллан турар. Итинтэн тирэх ылан, ааспыт дьыл бүтүүтэ «Мындааһы кытыла» экологическай программа Саха Республикатын Правительствотын уураһыһан республиканскай статустанан, үлэтин киһи даһаһыһаахтык ытырыгар суол аһыһына.

Бүгүһүнү конференцияда кыттымыны ыла СГУ профессора, физико-математическай наука доктора Р. Е. Степанов, профессор, биологическай наука кандидата П. А. Тимофеев, Айылда харыстабылын министерствотын эһиптээх үлэһитэ А. Я. Сосина, Биология институттан Ботаническай сад научнай үлэһитэ, биологическай наука кандидата А. Н. Петрова, Дьонукскай куоракка общественнай экологическай киһи салаһааччыта В. И. Дмитриева, СГУ биолого-географическай факультетын 4-с курсун студента, бэйэбит ыччакыт Сергей Артемьев, маньы таһынан улуус оскуоаларыттан делегаттар, бастаһы экологическай олимпиадада кытта үөрөһөһччилэр

кэлбиттэр. Конференцияны нэһилиэк дьаһалтатын баһылыга Н. Г. Михайлов аһар уонна бастаһы «Үөрөхтээһин уонна экология интеграцията» дьыта данылааты улуустаады үөрөх управлениетын специалиһыгар Н. М. Сибиряковка биһэр. Манна даһылаатчыт, сүрүннэһэн, улуус оскуоаларыгар ытыллар экспериментальнай үлэлэр тустарынан уонна ити ытыллар үлэлэр хайаан да научнай төрүккэ олоһуран ытыллыахтаахтарыгар тохтоото.

Иккис сүрүн, улахан дьирин ис хоһоонноох Н. И. Протодакынов данылаата саалаа мустубут дьыла болгомотон тарта. Киһи бөйөтүн даһылаатыгар «Мындааһы кытыла» программаны ааспыт ыла устата туох үлэ ытыллыытын иһитиннэрдэ. Салгыы: «Экология дьыта бу киһи өйдөбүт, ону биһити ангардас айыһаа уонна тулалыһар айыһа сыммары өйдүүбүт, умнуо суохтаахтыт дууһа, кут-сүр, киһи экологията баарын. Киһи — айылда оһото. Ити мээһэ аһиллибит. Саһалар сирдэрэ-туомнара, үгэстэрэ, аһыһаһыдар, туттар тэриллэрэ барыта тулалыһар айыһа, айылдаһы кытта сибээстээх. Ону хас биһрдий киһи эһигэр-хаһыгар, дууһатыгар иһэрэ-

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

Удьуор утумтан уһуйуллан

Орто туруу дойдута кыһыл төлөн кытыаста умарын Айыны Умсуур удабан үрүг былаайарынан райа сатыыр. Оттон үһүс халлаанга олдохтоох бөлөгөй оҕото үрүмэччи маҥан ат Үрүг айыыттан тахтанан түһөн иһэр. Бу кэмгэ ураанхай саха айаада үһүн түлүк уутуттан уһуктубуттуу сырдыкка ардыһан күн диэннэ сыдьааһа көрөр...

Ити курдун төлөнү эбэтэр тоталитарнай режими тэһэн, саха бэйэтин омук быһымытынан биллэн, тутун-сүрүн сөргүтөн эрэрин «Уһуктуу» диэн харыынаада эскиз кэпсир. Саамай оригинальной диэхтэ дуу, маһынан кыһан онорууну кытта масляннай кыраасканан дьүөрэллнбит дыккы үлэ, мааны кы-

таһыттар кыраһыабай үскүүлэрэ, көрө күүх айылга кнэһээннэ сарыала, хатыннаах чарана итиннэ улуус инан туттар талааннаах дьоннорун хамсаабит морсуннор — бу барыта уран тарбахтан, айар талаантан тахсыбыттар чакчы. Худуобунньук чабылхай мэтириэттэри холустаа суруйан, биллэр суруйааччылар, спортсменнар, бэйлэргэ дьоннор дьүһүннэрин-бодолорун, майгыларын-сигиллэрин ситэри арайларын астына көрөүһү.

Соторутаадыта бу үлэхэр автордара худуобунньук, нуучча дуобатыгар СРСР спордун маастара И. С. Пинигини «Удьуор утум» айар быыстаппата буолу. Иван Семенович кыһатын куурдубут, куорсун аччымыт сиринэн Дьоккууснайдаахы художественнай училище буолар. 3 оҕо амарах араата, биир сизин уоллаах. Худуобунньук ийэтэ Евдокия Семеновна Пинигина доһуҕо-сэргэбэ биллбит сэдэх идэлээх. Киниттан утумнаан Пинигиннэр аймактара Хадаарга кыһынан сөрүүнү өрүүнү пропагандалыыллар. Ол курдук: кыһа Акулина Семеновна биллэһэ оҕуота оҕолорун сөрүүбэ, иискэ үөрэтэр. Евдокия Семеновна сизиннэра Маша, Вера эмнэ манан сөбүлэри дьарыктаналлар.

Ити да иһин, дьоро күнү тэрийээн ыһтааччы Чурапчытаагы история уонна этнография музейын директора Р. С. Сибирякова быыстаппа аһыллытыгар ураты быыстаппатын бэлэтээн туран, дьүө көргөн айымныларын сыаналыылларыгар маалдыттарын ыгырда. Бастакынан тьыл эһитт, улууе дьаһалтатын баһылыгын солбуйааччы Т. И. Тарасов Иван Семенович айылбаттан талааннааһын, онуоха эбии искусство бүгүрү үлэһитэ буоларын санатта. Талааннаах эрэ барыта ситиһин урдук чыпчаалын дабайбат. Дьаныардаахтын күүскэ млысахха наада.

тои дьүө көргөн, дьахтар проблемаларыгар уонна демографической политикада отдел начальнига Н. Д. Пинигина худуобунньук дьүө көргөнн, аймак билэ дьонун биллһиннэрэр. Салгыы РФ културатын үтүөлээх үлэһитэ М. А. Герасимова Иван Семенович уус-уран самодетельностью актыбынай кыһаада, бэртээхэй артымсы буоларын этэн туран, олоххо тапталы, кыһааннах дуулуур уоолоруугар иҥэрбит күн-күбэй ийбэ Евдокия Семеновна култура үлэһиттэригэр тахтанар. Ол кэинэ Мария Андреевна республикатаагы Норуот айымныытын дьүөгүн аатыттан норуот маастарын дастабырыаннаатын туттаран үөрүүнү өссө үрдэтэ. Оттон дуобат федерациятын председателэ П. Н. Калачев, саха аймааһа кырыылланыаһына араас өгүнэн дьиримни ооньууругар дылы, Иван Семенович сымтан-сикт сабдан иҥэрбиттөн сөбөрүн биллэрэр. Ол курдук, кэиники дьириг ийинилээх хөһөөннору суруйар буолбутун көрөхсир.

— Хаһан да быыстаппаламматах киһибин, Улууһум олохтоохторугар бу бастаан көрдөрүүм, — диир 50 сааһын туолбут үбүлээр И. Пинигин, — Ол иһин олус долгуйабын. Иһинки былааным — сахам норуоттар билиги улуустан тахсыбыт номоххо киирбит дьоннор мэтириэттэрин умукуллубат уобарастарын айан үйэтиһэхпин баҕарабын. Быыстаппабын көрө кэлбит маалдыттарга, сүүрбүт-көппүт тэрийэччилэр, үлэлээбит сырабын үрдүктүк сыаналаабыккытыгар махтанабын.

Худуобунньук бу быыстаппата улууе дьаһалтатын дьүөгиттэр биир ий көрдөрүүгө туруоҕа. Оонн олохтоохтор, маалдыттар, илээт бирнээмэтигэр каллн, сылдыһыг, сэргээрин, санааһытын этиһ!

Г. ПОТАПОВА,

Иван ПИНИГИН ЧУРАПЧЫ КҮӨЛӨ

Сырдык чаран кыһа үүммүт
Туруу төмтөр тумулардаах
Авар үлэ көбүн тунпуг
Удьуор сайдам саха дьонноох.
Нэлэһиһэр күнүгэ күлэ
Долгураннаах дойдум күөлэ.
Сылын айы сандал сааска,
Ыһыахтарга, самаан сайга,
Эдэр сааска көрү тарда,
Дьолу түстүү, уруурбаһа
Ыччат таптаан мустар сирэ
Алыптаах Чурапчым күөлэ.
Сааһын Таатта уута киирэн,
Куһа-хаһа сыһыа хойдон,
Дурдартан сүрэх тэбэ
Калар сааһыт күүтэр кэмэ.
Буһугулар булда биллэ
Байанайдаах дойдум күөлэ.
Банар-ууһуур нэмигэр
Күөнэһинэн кылбайа,
Күһүн мунха туоматыгар
Соботунан биллһинийэ
Дьонун салгыыр, үрүлүйэ,
Бырдын быспат баайдаах Эбэ,
Ыраах суолга аттанарга
Долгунуура аймаһыйар,
Ахтан-ыран көллөххинэ
Амарахтык бигин устар.
Чакчы-бааччы өлбөт мэнэ
Уулаах эбэст улуу Эбэ!

ТОЛОР СИРГЭ ВААР ИЭСКИН
Аһар сайын бүтэһик
Уруйдара буоланнар
Туруйалар уйаннык

Дуол урсунга муһаллар,
Сөбүрдөхтөр суйдана
Саккырыллар сонһута:
Эмнэ сүтөн эрэллэр
Саас тыллыбыт эрэллэр.

Үксэ туолбат баҕаван,
Эдэр сүрэх толору,
Олох кыһа хаһына
Туора сотор олору.

Эдэр уолан ол эрэн
Толор сиргэ баар иэскин —
Таптаһ баайдаах, уһа туттан
Көрүс, көмүс сэргэһин!

ДЫКТИ ЭТӨ

Саах нөҥүө ыраах куотан
Оҕо сааһым аастаа,
Кустун өнөөх дыккы сайын
Онно туран хааллаа.

Мөҥө халлаан сыдьаай сырдык
Куруук күнээх курдуга,
Сыһы-толоон дьэргэл бигин
Сибэккичэн сырса.

Бүгүн тулам көрү-куру
Быһылаах сайын куйаарар,
Ардах наниэ ыраах кустун
Көстө-сүтэ өлбөөрөр.

Нөтө дийар омул сааска
Чабыл күөннээх буоллабым.
Бүгүн кырдыан сиргэ түһэн
Ваары баардым көрдөбүм!

Саах нөҥүө ыраах куотан
Оҕо сааһым аастаа,
Дыккы этэ. Ону ахтан
Сүрэх нүөйэр буоллаа...

АЙАР ИЛБЭС

Санаа нэйэр салгына
Сааскы күөбү илгына
Сайа охсон сайгытар,
Санаа нэйэр салгына.

Киһа киирэр күн уот
Куула тыаны уматар,
Ыраах хомус дьүрүй,
Тытын охсо тыаһатар

Онно чуумпу үрэххэ
Сүһуохтарын өбүлэ
Уйадыһа нуурайар
Оҕо сааһым хатыһа.

Кыһар тунат күөнүгэр
Кырымыһаны тарданнар
Кыталыктар дууһабар,
Иһин кута дайаллар.

Абыланы куустары
Аймаһыа үөрөбүн,
Элим сааһа аһыала
Имэн күөннээх турабын.

Оҕоһуна ытыһаалы
Дьоллоох мунум уһуктар,
Айар илбэс тамаһыа
Тэлтэһөөр битийэр!

И. С. ПИНИГИННЭ

Дьылба хаан ыһааҕа
Уйбааны айдаа...

Баарадай дыккыһа тиит маастар
Халлааны хаххалы үүмүттөр,
Бииртэн биир бэртэрин көрдөрөн
Сидистини, мутуктуун чиргаллар.

Сылынтаан көрдөххө, киһилэр
Тус-туспа дьылбалаах эбиттэр,
Сорохтор бөгчөгөр курдуктар,
Үгүстөр чүмэчи көнөлөр.

Бу сүүнэ көргөнүн тииттэртөн
Биир майы бэркэһин иһи көрдүм,
Эргичин сабардыыр маастартан
Ураты дьаһалатын сэргэйдим.

Күн тыгар үрдүкү төмтөрүн
Арааһы баһаалы чалгыһыт,
Лабаатын халлаанга ууннаран
Өйдөөхтүк дьаарысты тыһиһыт.

Силиһин сир ийэ күөмчүлээн
Түгөбөр харыстым кистээбит,
Дойдутун салгына бүөмүтүлөн
Сайаас сүмэтин бөрөһит.

Болоорхой хатырык тириһтэ
Чарааһын соһоммун иһичийдим,
Аһаас дууһата күн диэннэ
Тардыһар күүстээгин сыһыйдым.

Сөрүүн тыал илгийэр кэмигэр
Лабаата ураты насыйар,
Суугуһас уонсай тыас бөһөһүгэр
Арахсан атыннык иһиллэр.

Хантайан чыпчаалын сыһааным
Токурун бэлэтээн аһардым,
Кыраһый, иһээбэс кэмээрин
Буурбатын бутуурун санаатым.

Эрниргэ бэркэмэст чинг күүһэ
Кинини чиккэтти тартаа,
Сырдыкка тардыһар дьылбата
Бу маһык чыпчаалга тиэртэа.

НИКОЛАЙ ПАХОМОВ,

Саахымат хонуутугар киирсинлэр

Ороһуоспаны көрсө улууе киирингэр ытыллыбыт саахымат күрэхтэһиниттэр бастакы бөлөххө (60-гар дьэри саастаахтар) 16, иккискэ (60-тан үөһө саастаахтар) 14 киһи оонньоотулар.

Улууе эис-чемпиона Иван Никитин уонна Хатылы биир күүстээх саахыматчыта Иван Гоморов, төһө да алта уоннарын аасталлар, бастакы бөлөххө холостулар.

Үс күннээх бүтэһин турга дьэри тыһаалына камтаабатыа күрөс былдьаһыһа 12 очкону ылан, бастакы бөлөх кыһаһылаарынан Дирин орто оҕуолаһа XI кылааһын үөрэнээччигэ Костя Филиппов буолла. Киниттэн очко агарынан хаалан, коэффициентинан Г. Егоров (Чурапчы) иккис, И. Никитин үһүс миһтэлэһинлэр.

Иккис бөлөххө 11.5 очколанан, улууе күүстээх саахыматчыта Егор Монастырев (Чурапчы) бастаа. Иван Ермолаев уонна Петр Ноев (чурапчылар) 9.5 очколанан тэһнэһэн, иккис-үһүс миһтэлэри үлэ-

Иккис бөлөххө 4 дьахтар оонньообутуттан Альбина Решетникова бастаата, иккисин Саһа Федорова, үсүһү Мария Макарова ыһылар.

Түмүккэ кыһаһыт улууска саахымат сайдытыт туһунан, Кини спорт бары нөрүгнэригэр бөлөҕө таһыгар хаалларыллыбыттар дьэһэхитинэ, бука, баһан этти буолуо суоҕа. Саахыматчыттар күрэхтэһинлэригэр улууска спортивнай үлэи тэрийэччилэр даһан, салалталар даһан, кыһамныларын уурбаттар. Ол түмүгэр улууе күрэхтэһиниттэр 16 нэһиликтээн сымчаах 5-6 эрэ нэһиликтээн оонньооччу кэлэр. Спосорддааһын, үчүгэй биринстэри оонньоотуу да кыһалыбат. Саахыматчыттар көрдөрүүлэрэ, кырдык, сэмэй, Ол эрэри ол бирининнэ иһиннэхэ эмнэ сытара буолаарай? Дьингэр, атын улуустары кытта тардыһах ыччаттар биһинэхэ суох буолбахтар, Холобур, Чанар оҕуолатын үөрэнээччигэ Павел Васильев республикада оҕолорго чемпионнаа, улууе бастык спортсменын аатын ыла. Спэһиһилэринан Гаия Захаров, Костя Филиппов, Сеин Крисшпинин уо.д.а. иһиннэ тилэх баттаһа ыһылар.

Г. ЕГОРОВ,

СҮБӨЛӨР

Иһит эһала охсууттан, иһити сиргэ мүлчү тутан түһэригиттэн, иһиттэри бөйз-бөйбэлэри кытта охсуһуннарылтан өйдүн сөп. Итинник туттума.

Быһахтарын атын прэбортартан маһдым туспа тутуохтааххын. Быһахтар, иһт сыһыахтара суоҕа.

Сорохтор быһахтарын сууһан бараннар куурдаар. Ити биллэһтэ үрдүгэр уураллар. Оннук тыһыа суохтааххын. Бистаал иһийдөрүнэ сыһыһар, быһах бигини сүтэрэр. Иһи уунан сууһааххына, быһаһыт эмнэ иһинник туруктаныа.

Түргэһинк буһарар көстүрүүтүнэни (спорваркаһы) атындыһыт. Иһиникт иһиниктин өлбөрбөгүн иһингэр үүтү хаһаһтэһэһа аһаһастын ортуһаыт.

Иһинник иһинкэ буһарылыбыт аһыһыта тутатыт атын иһикка сүөһү охсорут.

Сымһыт, баһык буһарылыбыт иһитин тыһыһыт уунан тутуһа сууһар баһан ордуу. Үүтү ортуһут иһит эмнэ тыһыһа уунан сууһар. Оҕоһо белок тобоһо иһинкэ олохсуһан хаалан киргэ кубулуйбат. Иһи уунан сууһааххыһа, белок тобоһо иһиниктээн араһлат киргэ кубулуйуоҕа.

